

प्रथम वर्ष कक्षा - मराठी पाठ्यपुस्तक [सत्र पहिले]

सामान्य स्तर - जाड, अक्ष प्रकार : कविता
पाठ्यपुस्तकातील कवित्यांचा तपशील.

घटक १ : अध्ययन अध्यापनाची उद्दिष्टे [प्रास्ताविक]

- [अ] काव्य म्हणजे काय?
- [आ] कवितेचे विविध घटक - शब्द, नाद, अलंकार, वृत्तरचना, छंद, प्रतिमा, प्रतीक इ.
- [इ] कवितेचा रसास्वाद आणि मुख्यमापन [कलाशास्त्रीय विचार, सांघाजिक व वाङ्मयीन संदर्भ, युगप्रवृत्ती इ.]
- [ई] कवितेचे प्रमुख प्रकार - त्वस्य व वैशिष्ट्ये
- [उ] मराठी कवितेतील प्रमुख स्थित्यंतरे
- [ऊ] प्रस्तुत पुस्तकाच्या अध्ययन-अध्यापनाच्या दिशा

घटक २ : ओवी

- २.१ मौखिक ओवी [लोकाहित्यातील ओव्या]
- २.२ ज्ञानेश्वरांची ओवी - पतायदान
- २.३ बहिणाबाई चौधरी - माझी माय सरसोती
- २.४ गणेश जुडे - तापीतीर
- २.५ तदाशिव माठी - करुणा हीन नर

घटक ३ : अंश

- ३.१ तुकाराम - १. आम्हा घरीधन शब्दांचीच रत्ने। २. वृक्षधल्ली सोयरी आम्हा व नधरे। ३. अऊ गेणाहुनी आम्ही विष्णुदाता
- ३.२ घोखामेळा - उरा डोंगा परि रत नोहे डोंगा
- ३.३ जनबाई - १. पक्षी जाय दिगंतरा २. डोईचा पदर खांजावरी आला
- ३.४ ज्योतिषा फुले - १. सर्वांचा निर्मिक आहे रण धनी २. निर्मिकाने जर पृथ्वी घेली

घटक ४ : आरती

- ४.१ रामाजनार्दन - आरती ज्ञानराजा
- ४.२ नागदेव - युगे अठ्ठावीस विटेवरी उभा

घटक ५ : श्लोक

- ५.१ रामदास - गनाचे श्लोक - नकोरे गना क्रोध करु
- ५.२ जागलपंडित - प्रयत्ने वाळूने कण रगडिता
- ५.३ गारोपंत - १. तुतंगती सदा घडो २. दयागुत घना

घटक ६ : भारूढ

६. १ रकनाथ - १. केले घर, तुटकेले छप्पर, पाखर

घटक ७ : गवळण

७. १ रकनाथ - वारिधाने कुंडल हाणे

७. २ विष्णुदास ताभ्रा - रात्र काळी, घासर काळी

घटक ८ : आख्यान व खंडकाव्य

८. १ रघुनाथ पंडित - नुलराजा आणि हंत

८. २ प्रभाकर झांज चौधरी - वडिरी लोहारीण [चंद्रास्त मधील उतारा]

घटक ९ : वही.

९. १ प्रारंभारिक वही - भोकर कन्हेर भोठा रेगला.

९. २ ना. धो. महानोर - चांद लेवड्याची सोत

घटक १०: कावणी

१०. १ राजजोशी - तुंडरा मनामध्ये भरती

१०. २ नारायण तुर्वे - गिरणीची कावणी

घटक ११: पोवाडा

११. १ कु. आ. तिजारी - संताजीची घोडदौड

११. २ भा. रा. तांबे - झाडीधारी

घटक १२: शिक्षणीते

१२. १ दत्त - घोडत जा नाही?

१२. २ म. ड. पाटील - देव

घटक १३: गीतकाव्य

१३. १ बालकवी - श्रावणपारा

१३. २ ना. घ. देशपांडे - शीळ

१३. ३ पु. शि. रेगे - चाफेयाची पिवळी पत्तण

१३. ४ बा. म. बोरकर - तटीपर तटी

१३. ५ इंदिरा संत - कुब्जा

१३. ६ ग्रेस - पाऊस

१३. ७ पुस्तोस्तम पाटील - तसे काही नाही मनी

१३. ८ रामने गुरूजी - खरा तो एकचि धर्म

१३. ९ राजा महाजन - खेत म्हाणा बांधले

१३. १० सुशिल - जरेन मं

घटक १४: मुक्तकवी

१४. १ अनिल - सांगाती

१४. २ भटकर - दगडट वडस्नापू

- १७.३ तुलुसाश्रम - ज्योतिराव
- १७.४ अरुण कोचकर - चव्हाणचव्हा
- १७.५ कर्ता आशाजी डडाडे - विचार जाली पाडिजे
- १७.६ जा. रा. लोनार - खिडक्या
- १७.७ यशवंत मनोहर - जाध्या पाऊस
- १७.८ भालचंद्र नेसाडे - ज्ञाना रांगोनेच्या कादका तुम्ही
- १७.९ उत्तम लोळगाकर - कापलेली शेत.
- १७.१० विकास सारंग - जगणं विगणं
- १७.११ त्र्यंबक सपकाळे - बाराखडी

घटक १५ : सुनीत

- १५.१ केशवसुत - आम्ही लोप?
- १५.२ विंदा करंदीकर - शिल्पकार

घटक १६ : चिडंबन काव्य

- १६.१ केशवकुमार - आम्ही लोप?
- १६.२ केशवकुमार - अनाथे बलोळ

घटक १७ : गझल

- १७.१ साधव नूतिसन - प्रेम डोईना तुझ्याने
- १७.२ मंगला पाडगाकर - हे केशव रस्ते
- १७.३ आरती प्रभु - हागिल राख शास्त्री
- १७.४ सुरेश अट - रंग शाशा वेगळा

घटक १८ : कायदू

- १८.१ शिरडीध पै. - तीन कायदू
- १८.२ पु. शि. रेगे - दोन कायदू
- १८.३ सुरेश मथुरे - एक कायदू

-x-x-x-x-x-x-x-x-x-

प्रथम वर्ष कला - मराठी पाठ्यपुस्तक [सत्र दुसरे]

ताजान्य स्तर :- काड. गणप्रकार : कथा

पाठ्यपुस्तकातील कथ्यांचा तपशील

घटक १ : अध्ययन अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये [प्रास्ताविक]

[अ] कथा म्हणजे काय?

[आ] कथेचे निरुक्ति घटक : आशा केंद्रबिंदू, व्यक्तिचित्रण, प्रारंभ, शेवट, प्रतीक्षा, प्रतीक, भाषाशैली इ.

[इ] कथेचा रसास्वाद आणि श्रवणापन [कलाशास्त्रीय विचार, सांभाषिक व काड. शैली तर्क, सुगमपृच्छी इ.

[ई] कथेचे प्रमुख प्रकार - स्वप्न व वैशिष्ट्ये

[उ] मराठी कथेतील प्रमुख स्थित्यंतरे

[ऊ] प्रस्तुत पुस्तकाच्या अध्ययन - अध्यापनाच्या दिशा

- घटक २ : लोककथा [धोती पत्त्याची गोष्ट - अहिराणी]
- घटक ३ : वृष्टांत कथा [आधारिथेचा फारसाचा वृष्टांत, काठियाचा वृष्टांत]
- घटक ४ : स्फुट गोष्ट [उपकाराची उत्तम फेड] हरिभाऊ आपटे
- घटक ५ [१] : लघुकथा [अंगणारतीचा पोषट] - दिवाकर कृष्ण
- घटक ५ [२] : [श्री विशालक - इच्छंद्र चिरसुळे]
- घटक ५ [३] : [संस्कार - धारण चोरघडे]
- घटक ५ [४] : अंगावर अंधार [वा. रा. सोनार]
- घटक ६ : स्मरक कथा [अतस्यगंधा : जी. अ. कुलकर्णी]
- घटक ७ : नवकथा [विडोली याणसे] गंगाधर गाडगीळ
- घटक ८ : दलितकथा [जेव्हा ती जात चोरली] बाबुराव बागुल
- घटक ९ : विज्ञान कथा [होते कुसम वेडे] - निरंजन घाटे.
- घटक १० : ग्रामीणकथा [दावं - चास्ता भागर]
- घटक ११ : स्त्रीकथा [कावबाचिंगणीची गोष्ट - गौरी देशपांडे]

X-X-X-X-X-X-X-X-

डी.बी. /

11 अंतरा. वेदूः ज्ञानज्योता ।
उत्तर प्रदेशाध्य. विद्यापीठ, बनारस.

= विद्या =

ग्रन्थ पत्रे जा [प्रथमः तत्र]

उपयोजित मराठी [साहित्यस्तर] अन्तर्गतपत्राची स्वरेषा

घटक १. उपयोजित मराठी = संक्षेपना व स्वल्प
घटक २. पत्रोक्त = स्वल्प, प्रकार व शैलीवैशिष्ट्ये

- २.१ वैयक्तिक, कौटुंबिक व सांस्कृतिक संबंधातील पत्रोक्त
- २.२ कार्यालयीन / व्यावसायिक पत्रोक्त
[औपचारिक पत्र, अर्धसाहचर्य पत्र, स्तरपत्र, परिपत्रक, अधिसूचना, ठरारपत्र, निवेदनपत्र, आवाहनपत्र, प्रमाणपत्र इ.]

२.३ जनसंपर्क माध्यमांतील पत्रोक्त
[आकाशवाणी, दूरदर्शन, वृत्तपत्रांतील वाचकांची पत्रे]

वेद्या कक्षाकरण - विद्यार्थकां व प्रचाराची गरज, [कोल्हापूर मळाक २२ इ. ८९]

२.३ पत्रोक्तांचे वाङ्मयीन स्वरूप

[निवडक उदा-यांच्या आधारे]

- क) शतपत्रे = लोकहितवादी - शतपत्रांचा इत्यर्थ [पत्र क्र. १००]
- ख) तुंदर पत्रे = साने गुजरी - एक पत्र
- ग) विनोदांची पत्रे [१] व्यापार धर्म [१२. ८. १९३५]
[२] शत [२२. १०. १९३५]
- घ) साहित्यिक पत्रे [विश्राम बेडेकर] पत्र क्र. १९ [पृ. ३५ ते ३९]
- च) आंतरातील पत्रे [साध्वी, पु. वि. रेगे]
पत्र क्र. १८

घटक ३ शैलीविशेष = स्वल्प, प्रकार व शैली वैशिष्ट्ये

- ३.१ शैलीविशेषे स्वल्प
- ३.२ प्रयोग
- ३.३ लेखन शैली.
- ३.४ शैलीविशेषे निवड. उदा.

- क) विठ्ठल साहूची शैली यांची वैशिष्ट्ये
- ख) ना. ग. शिंदे - "जारागुहाच्या शिंदे" २७ व २८ फेब्रुवारी
- ग) शैलीविशेषे "डागरी" [भाग ४ अर्धील पु. २३३ ते २९३]
- घ) शैलीविशेषे = श्री. भा. पेंडसे [पृष्ठ. ६७ व ६८]
- ड) अक्षर संघर्ष : प्र. श्री. नेलकर - पृष्ठ क्र. १२५ ते १३७

द्वितीय तंत्र

घटक ४. जाहिरात लेखन : स्वस्म, प्रकार व शैली वैशिष्ट्ये

४. १ जाहिरातीचे प्रयोजन
४. २ जाहिरातीची व्याप्ती [व्यापसायिक संदर्भ, सांस्कृतिक संदर्भ, साध्य संदर्भ]
४. ३ जाहिरातीच्या स्वरूप [सुलभ व साहजिक]
४. ४ आकाशवाणीसाठी जाहिरात लेखन
४. ५ दूरदर्शन, चित्रपट, व्ही.डी.ओ. साठी जाहिरातलेखन
४. ६ वृत्तपत्राच्या अर्थकाळासाठी जाहिरातलेखन
४. ७ फललेखन
४. ८ जाहिरातीतील जाव्यात्मकता व सांस्कृतिक संदर्भ [निव्वळ जाहिरातीच्या आधारे]

घटक ५. मुलाखत : स्वस्म व प्रकार

४. १ मुलाखतीचे प्रयोजन
४. २ मुलाखतीची घटकगणे
४. ३ मुलाखतीचे प्रकार [निव्वळ मुलाखतीच्या आधारे] सामाजिक कार्यकर्त्यांची मुलाखत

घटक ६. लेखनविषयक नियम व सुदृढतमोधन